

SPk201 Strategie podpory funkční gramotnosti
SPp607 Inkluzivní didaktika I – funkční gramotnost

4.část

Metody prvopočátečního psaní

Žáci se SPU. Individualizace a diferenciacie výuky s ohledem na maximální rozvoj žáka, podpora žáků se SVP.

FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1.stupni základní školy*. Brno 1999

FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada 2018

MIČÁKOVÁ, R. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Grada 2009

VODIČKA, I. *Nechte leváky drápat*. Praha: Portál 2015

<https://www.levactvi.cz/>

Znaky písma

Kvalitativní

- tvar, velikost, úměrnost a stejnoměrnost velikosti, jednotažnost a přípojnost, sklon, hustota a rytmizace, úprava písemností

Kvantitativní

- rychlost psaní

Dětská kresba

DETSKÁ KRESBA

3-ročné

4-ročné

5-ročné

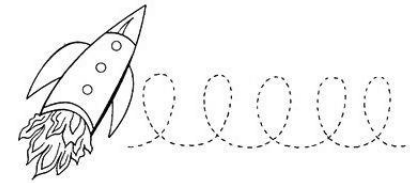
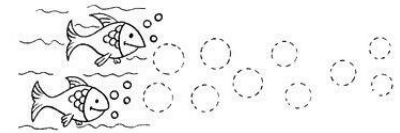

6-ročné

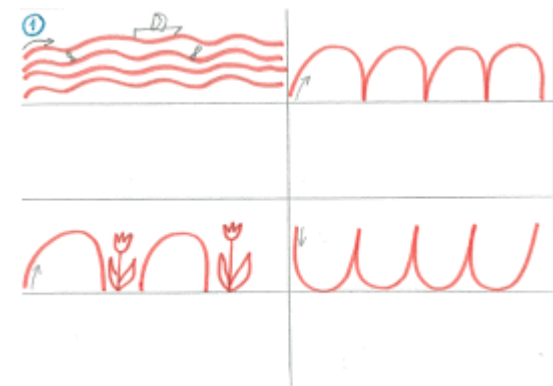

Příklady cvičení

- „z komína se kouří“ – čmárání jedním směrem
- „kočka honí myšku“ – čmárání oběma směry
- „melu, melu kávu“ – kroužení jedním směrem
- „ po obloze létá letadlo“ – kroužení oběma směry
- „ žába skáče“ – horní oblouk opakovaně
- „akrobatické letadlo“ - osmička

i-creative.cz

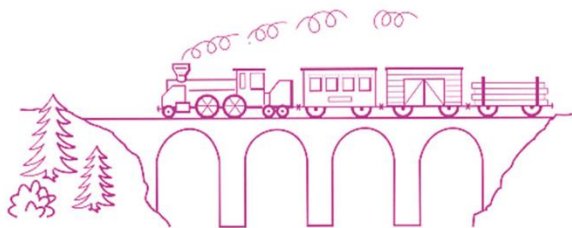
MARIE PILAŘOVÁ

Šimonovy pracovní listy

5

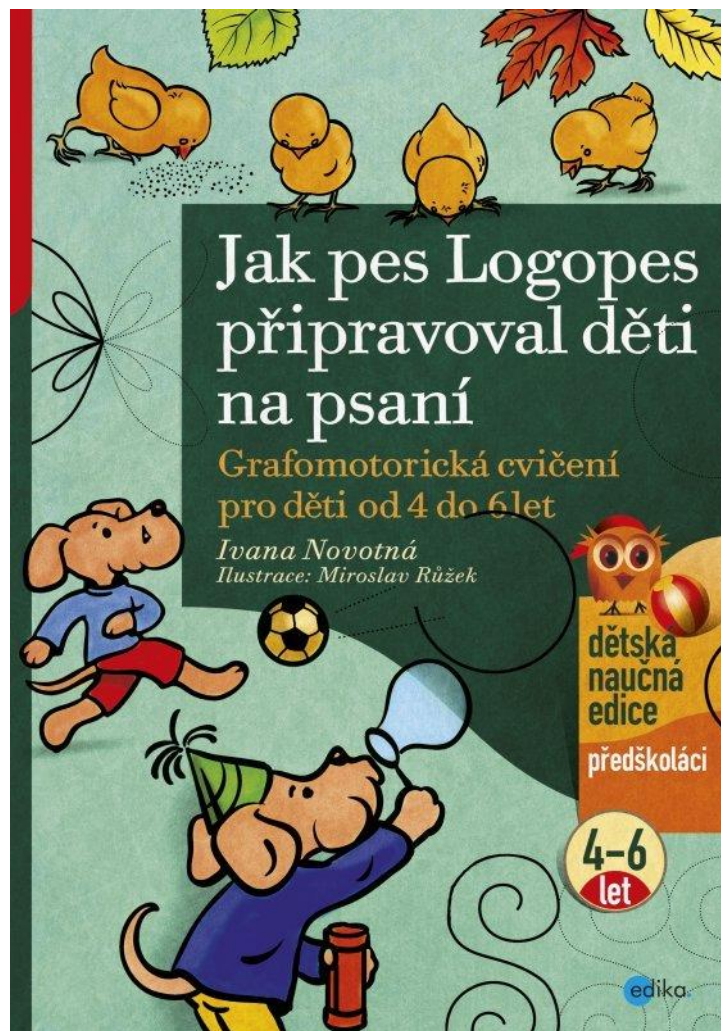
GRAFOMOTORICKÁ CVIČENÍ

NEŽ ZAČNU PSÁT,
BUDU SI S PASTELKOU HRÁT

Předlohy pro kopírování

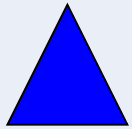
portál

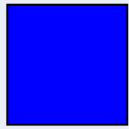
Pomůcky Montessori

ELIPSA

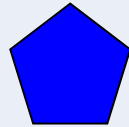
TROJÚHELNÍK

ČTVEREC

OBDELNÍK

PĚTIÚHELNÍK

PŘÍPRAVA RUKY NA PSANÍ

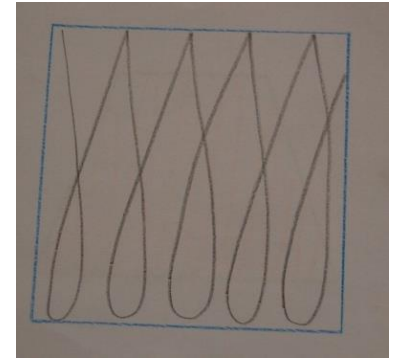
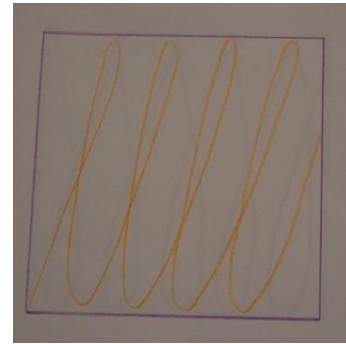
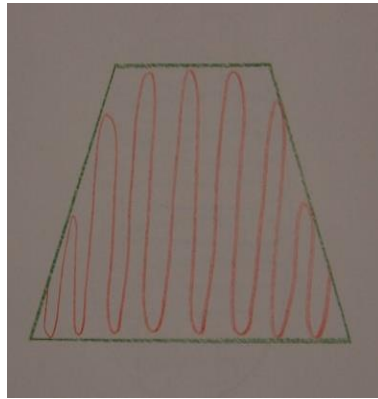
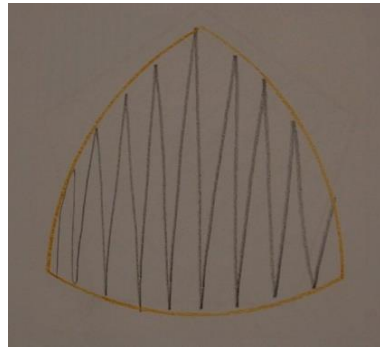
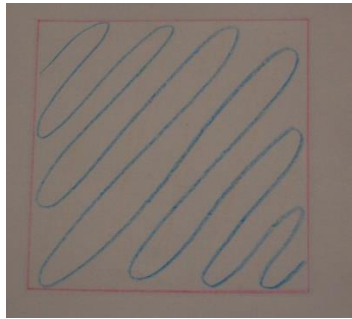
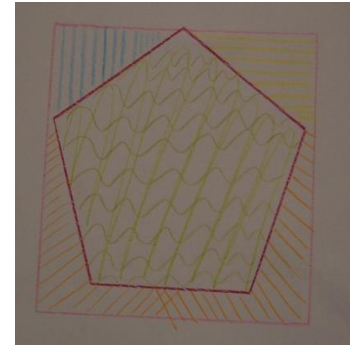
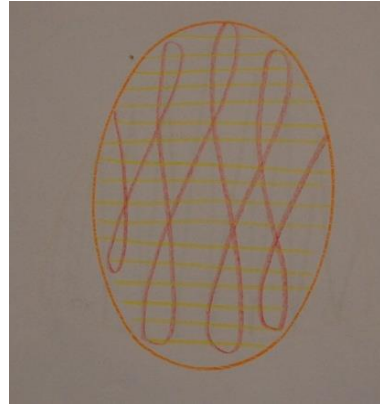
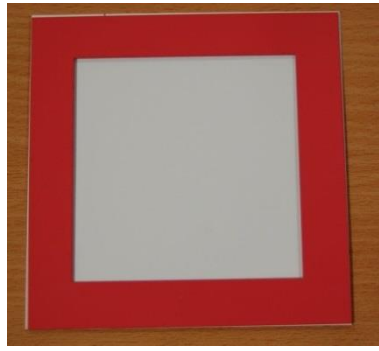
Trénink šrafování:

- shora dolů
- zleva doprava
- plynulé tahy
- kombinace a kreativita

Cíl:

- získání kontroly svalů ruky
- k lehkému ovládní tužky,
- přesné a plynulé práci

Vypichování

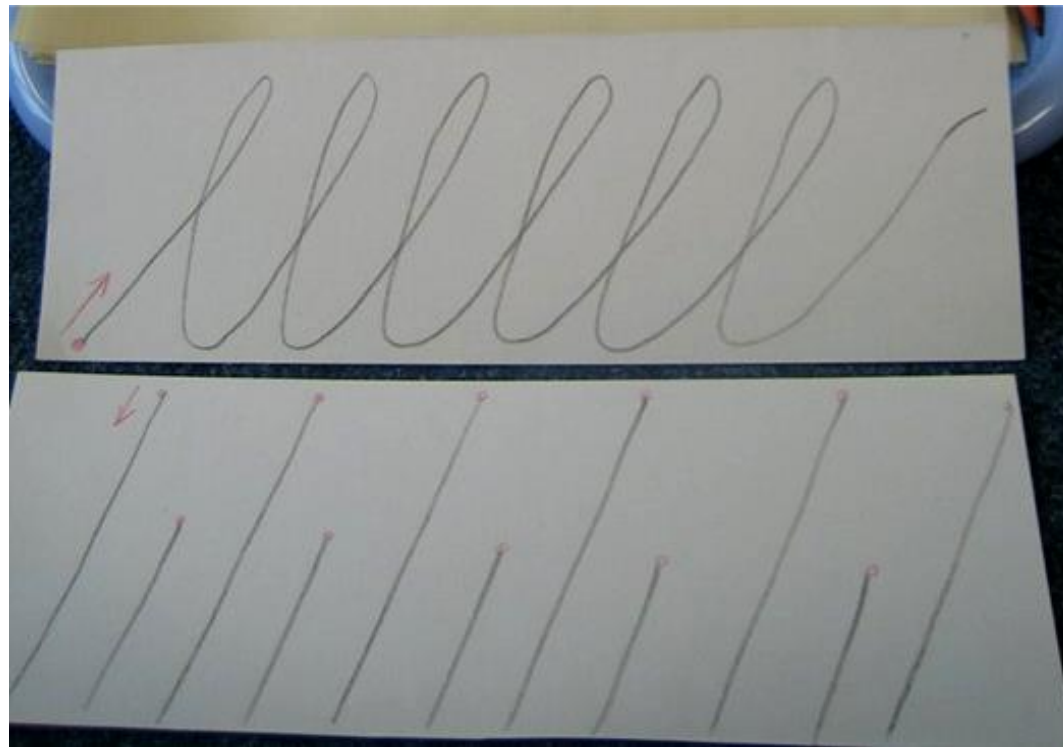
Materiál: kousek koberečku, vypichovátko (stačí špendlík), šablona např. srdíčko

Přímý cíl: špetkový úchop

Nepřímý cíl: rozvoj jemné motoriky

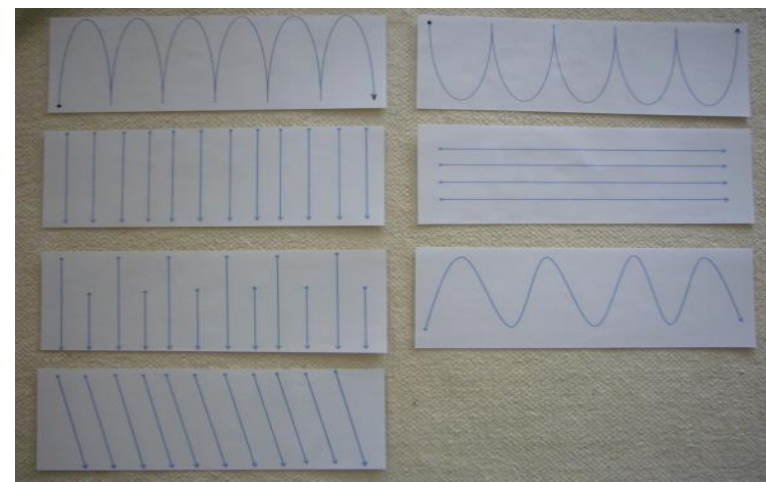
Psaní do krupice

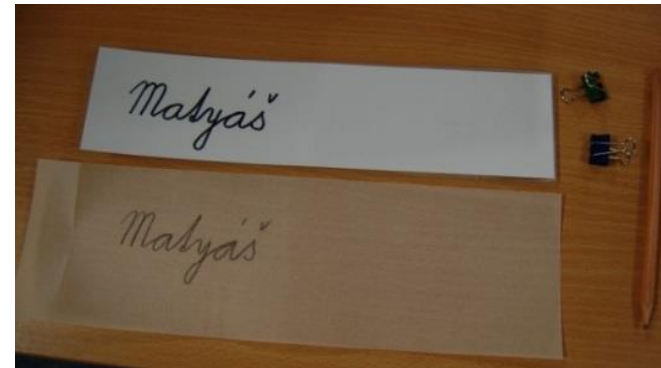
Obkreslování vzorů

Materiál: linkovaný papír se vzory na obkreslování (zuby, čáry, křivky, vlnovky, kolečka....), průsvitné papíry, tužka, pastelky, podložka na psaní s úchytkou papíru, tácek.

Přímý cíl: uvolnění ruky a zápěstí, špetkový úchop, procvičení tvarů písmen na jiném materiálu

Skládání písmen

Prostorová písmena

– ztvárňování písmen – modelína, keramická hlína, vytrhávání kousků papírů a lepení do tvaru písmen, spojení nějakých přírodnin – semínka.

Současná výuka počátečního psaní

1. Období (1.-3.roč.)

ČJL-3-1-08 zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním

ČJL-3-1-09 píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev

ČJL-3-1-10 píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení

Minimální doporučená úroveň

ČJL-3-1-09p píše písmena a číslice – dodržuje správný poměr výšky písmen ve slově, velikost, sklon a správné tvary písmen

ČJL-3-1-09p spojuje písmena a slabiky

ČJL-3-1-09p převádí slova z mluvené do psané podoby

ČJL-3-1-09p dodržuje správné pořadí písmen ve slově a jejich úplnost

ČJL-3-1-10p opisuje a přepisuje krátké věty

Písemný projev (RVP ZV 1.-5.ročník)

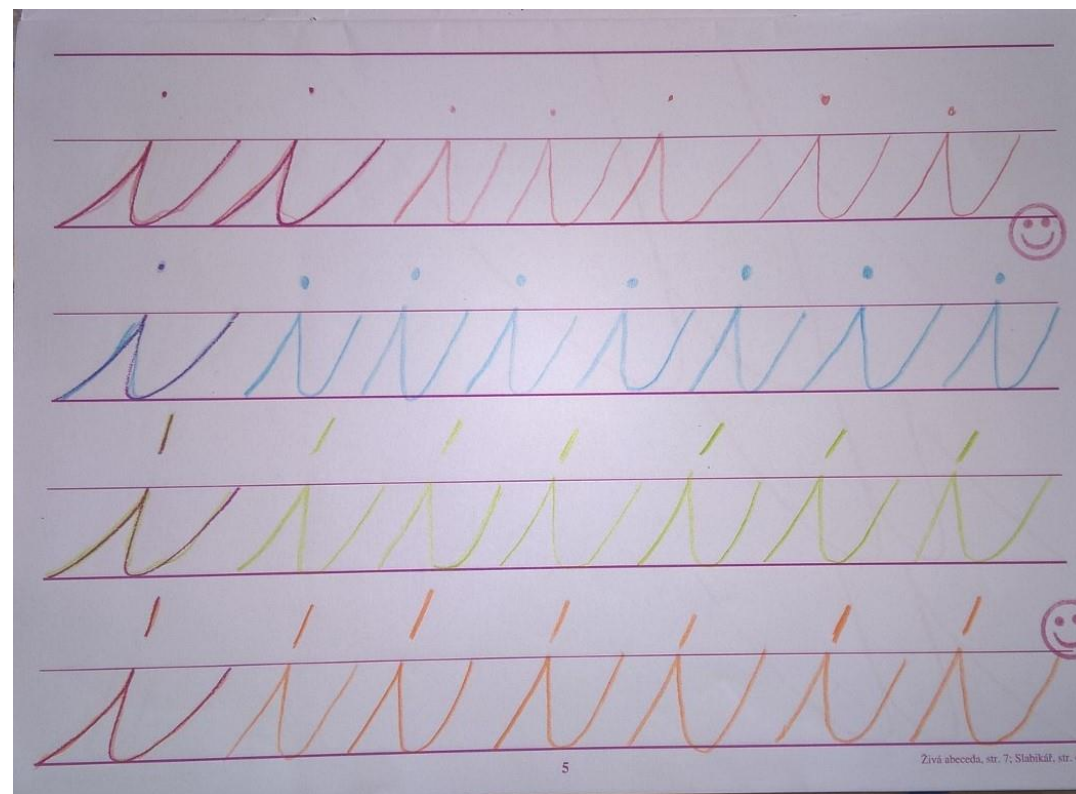
- **základní hygienické návyky** (správné sezení, držení psacího náčiní, hygiena zraku, zacházení s grafickým materiálem);
- **technika psaní** (úhledný, čitelný a přehledný písemný projev, formální úprava textu);
- **žánry písemného projevu**: adresa, blahopřání, pozdrav z prázdnin, omluvenka; zpráva, oznámení, pozvánka, vzkaz, inzerát, dopis, popis; jednoduché tiskopisy (přihláška, dotazník), vypravování

Hodnocení psaní

Vyhledávat a označovat správné tvary – pozitivní motivace

Hodnocení motivačními razítky

Neopravovat červeně

Psaní v rámci analyticko-syntetické metody

- Současně s nácvikem čtení

3 období:

1. Období uvolňovacích cviků (až 8 týdnů) – předslabikářové období
2. Období nácviku vlastních grafémů, slabik, slov a vět (22 týdnů) – slabikářové období
3. Období procvičování psaní textů a zpětné čtení textů napsaných vlastní rukou (4-6 týdnů) – poslabikářové období

Metoda Dobrého startu

Thea Brunetová – užití k rehabilitaci tělesně postižených, později
přizpůsobeno běžným dětem

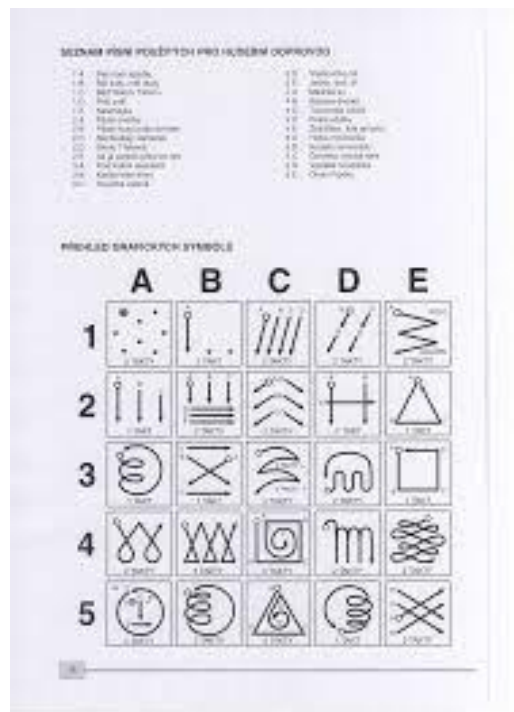
25 lekcí, základním prvkem je lidová písnička

Cílová skupina: 5 – 11 let

1x týdně

SEZNAM PÍSNÍ K METODĚ DOBRÝ START

	Název písně	Schéma grafického vzoru
1A	Já do lesa nepojedu	
1B	Prší, prší	
1C	Pásla ovečky	
1D	Cib, cib, cibulka	
1E	Okolo Třeboně (Pekla vdolky)	

Montessori pedagogika

Marie Montessori (1870-1952)

„Pomoz mi, abych to dokázal sám“

- Přirozený vývoj dítěte
- Didaktický materiál – věci denní potřeby
- Důraz na senzomotorický vývoj
- Návuk čtení a psaní – v souladu s celkovým vývojem dítěte
- Příprava ruky na psaní – obtahování kontur, geometrických tvarů, práce s barvou. Rozvoj zraku, sluchu, hmatu

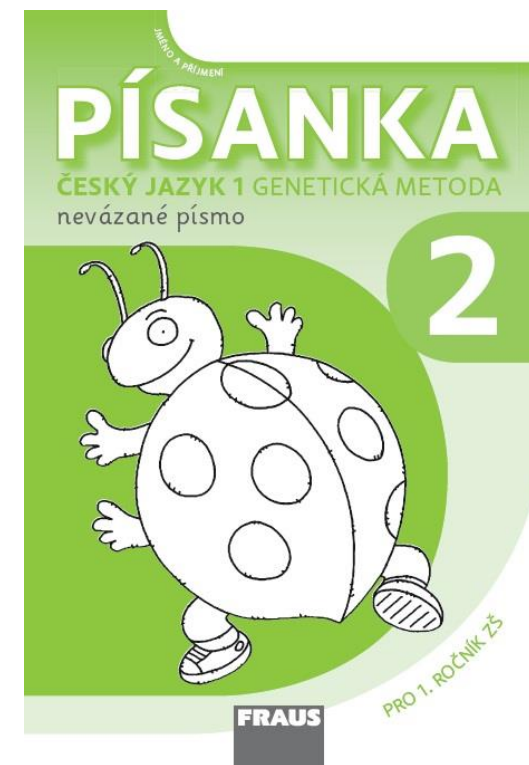
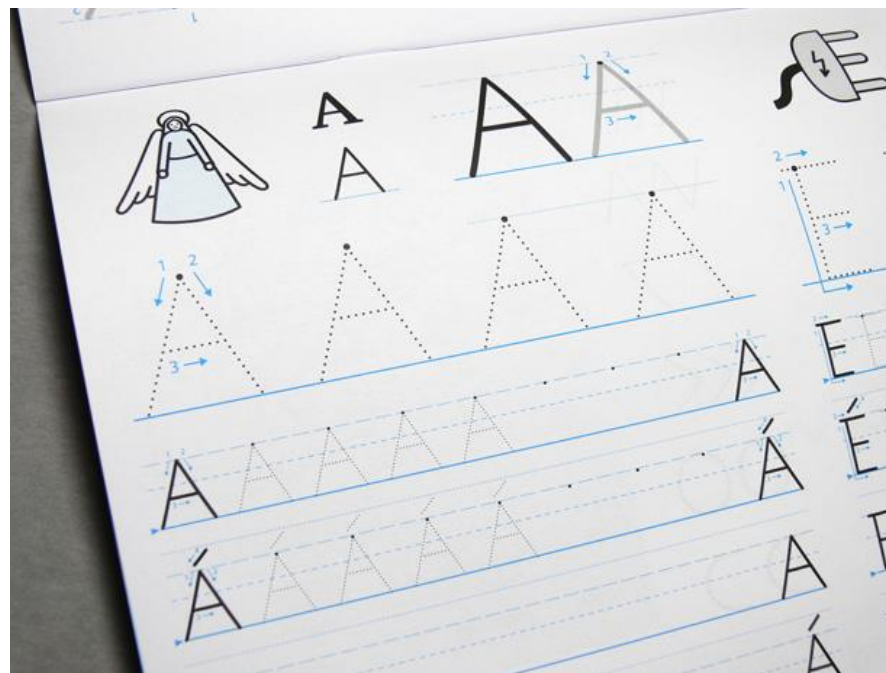
Waldorfská škola

Rudolf Steiner (1861-1925)

- Nenásilná a pozvolná forma pro dovednost čtení a psaní
- V 1.třídě čtou děti pouze to, co samy napsaly
- Nepoužívají se učebnice
- Práce s přírodními materiály – příprava ruky na psaní
- Aktivní vztah dítěte, učitele a rodiče
- Rozvoj samostatného myšlení, estetického cítění a morálního postoje, tj. nemůžeme dítě do ničeho nutit, když nemá zájem nebo není dostatečně psychicky a fyzicky připraveno.

Postup výuky psaní při genetické metodě

1. Cviky na uvolnění ruky
2. Procvičování ruky psaním tiskacího písma a slov
3. Psaní psacího písma

Písmo Comenia Script

Nespojované psací písmo, které v rámci projektu „Comenia – České školní písmo“ v roce 2009 na základě předchozích výzkumů fakticky užívaného ručně psaného písma vyvinuli Radana Lencová, Tomáš Brousil a František Šrom a zaštitila Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, která zažádala MŠMT o akreditaci písma pro školní výuku.

http://www.lencova.eu/cs/gal_ukazky_cs

CO JE JINAK?

analyticko-syntetická metoda

SLABIKOVÁNÍ

Nejdříve děti z hlásek skládají slabiku, skládáním slabik vzniká slovo,
např.: T- E = TE, T - A = TA, TE + TA = TETA.

4 TVARY PÍSMEN NAJEDNOU

děti se hned učí 4 tvary písmen

KRÁTKÁ DOBA NA UVOLNĚNÍ RUKY

uvolňovací cviky před psaním
3 týdny až 1 měsíc

dlouho trvá, než jsou děti schopny číst smysluplný text

děti se více spoléhají na pomoc učitele - zapíše jim úkoly, podepíše nebo orazítkuje práce

výuka psacího písma začíná již počátkem října, kdy ruka není dostatečně uvolněná

genetická metoda

HLÁSKOVÁNÍ, ČTENÍ CELÉHO SLOVA NAJEDNOU

Čteme po hláskách celé slovo najednou, neslabikujeme!
T- E -T -A = TETA.

JEN VELKÁ TISKACÍ PÍSMENA

děti se učí nejdříve jen jeden tvar písmen (velká tiskací)

DOSTATEK ČASU NA UVOLNĚNÍ RUKY

uvolňovací cviky před psaním
4 - 5 měsíců

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM
děti od počátku čtou s porozuměním, brzy se naučí číst

VELKÁ MOTIVACE

děti čtou velmi brzy, píší krátké vzkazy, jsou samostatnější - samy si zapisují od počátku úkoly, podepisují si své práce

výuka psacího písma začíná až kolem 2.pololetí, kdy je ruka dostatečně uvolněná

Lateralita

Lateralita = přednostní užívání jednoho z párových orgánu, tj. asymetrii párových orgánů hybných (ruky, nohy) nebo smyslových (oko, ucho).

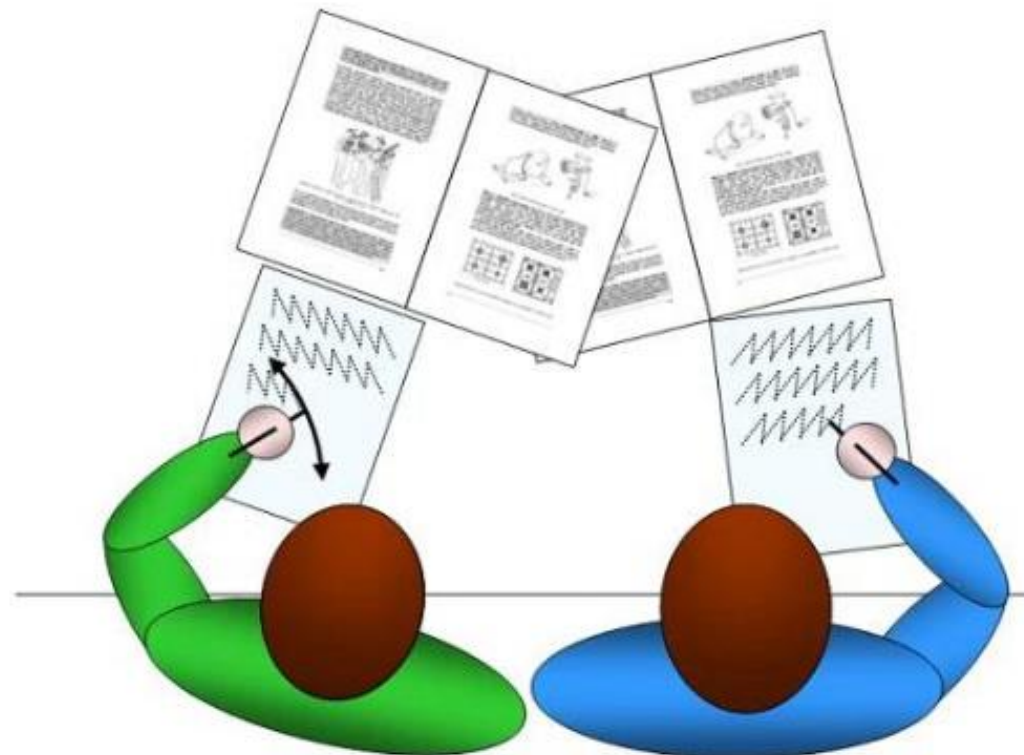
Lateralita může být tvarová nebo funkční.

Závisí na dominanci jedné nebo druhé mozkové hemisféry.

Typy funkční laterality:

- Praváctví (dextrie)
- Leváctví (sinistrie)
- ambidextrie (tj. nevyhraněná lateralita)

Sezení a uspořádání pracoviště
- v řadě u okna, vlevo v lavici

Správné sezení

Druhy psacích cvičení

- Opis – psaní podle předlohy psané psacím písmem
- Přepis – žák převádí vzor z tiskacího do psacího písma (procvičování již známých písmen)
- Diktát – grafické znázornění slyšeného (písmena – slabiky – slova – věty)
- Autodiktát – žák zaznamenává vlastní myšlenky

Žák se SPU

je ten,

který.....

Nespecifické poruchy učení

- Projevují se jako zanedbanost, onemocnění, sociálně patologický vývoj, negativismus, chronické onemocnění (alergie, poruchy imunity).
- Dítě zaostává ve všech předmětech, doučováním a procvičováním se dá vše napravit.

Didaktogenní poruchy učení

- Jedná se o obtíže, které vznikají jako doprovodný efekt buď *špatného přístupu učitele* k dítěti nebo *nevhodným výběrem, aplikací a užitím metod* ve výuce počátečního čtení, psaní a počítání.
- Ve svých projevech mohou být takřka totožné s projevy SPU.

Typy SPU

dyslexie, dysgrafie, dysortografie,
dyskalkulie, dyspraxie,
dysmúzie, dyspinxie

Počáteční nesnáze čtenářů

- nepamatuje si písmena, zaměňuje, špatně se orientuje v textu, neumí slabikovat
- odhaduje konce slov
- má nesprávnou techniku čtení
- nerozumí obsahu čteného...
 - nemusí jít o specifickou poruchu čtení

Hodnocení čtení – speciální pedagog

Kvantitativní hodnocení:

- rychlost – počet přečtených slov za minutu, počet správně a chybně čtených slov

Kvalitativní hodnocení:

- způsob čtení
- chybovost
- porozumění čtenému
- tempo čtení
- vztah dítěte ke čtení

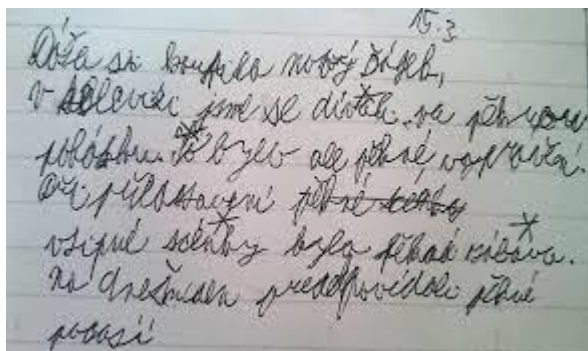
Zásady práce s dítětem s dyslexií z pohledu učitele

- vyjadřovat dítěti podporu, nabídnout konkrétní pomoc,
- mít přehled o aktuální situaci dítěte, zvládnuté úrovni čtení v rámci reedukace,
- při hodnocení čtení respektovat aktuální úroveň čtenářských dovedností konkrétního dítěte,
- dbát na to, aby postupy doporučované v rámci reedukace SPU byly důsledně uplatňovány i v rámci běžné výuky,
- nevyvolávat dítě k hlasitému čtení před celou třídou (buď vůbec, nebo uvážlivě),
- respektovat často pomalejší tempo čtení,
- umožnit používání potřebných pomůcek,
- využívat v případě potřeby speciálních publikací, lze případně nahradit jimi dočasně četbu z běžně užívané čítanky,
- na chyby neupozorňovat výrazy s negativním emocionálním nábojem.

- nekárat a netrestat dítě za to, když po vyvolání neví, kde se čte,
- k domácí přípravě zadávat pouze přiměřený text z hlediska obsahu i náročnosti,
- u doporučené literatury umožnit přečtení pouze přiměřené části (ev. využívat audionahrávek)
- instruovat i rodiče, aby požadavky na dítě byly ve vzájemném souladu,
- neporovnávat čtení dítěte s dyslexií s ostatními spolužáky, a to ani výkony mezi jednotlivými dětmi s dyslexií navzájem,
- oceňovat i drobné úspěchy, snahu dítěte, a přispívat tak k odbourávání často negativního vztahu ke čtení, literatuře.

Dysgrafie

Vývojově snižená schopnost až neschopnost osvojit si psaní písmen, slov a vět při dobré nebo průměrné úrovni rozumových schopností.

Agrafie – ztráta nabyté schopnosti psát (porucha CNS – úraz, nemoc a jiné poškození mozku)

Projevy dysgrafie

- neúhledné tvary písma, písmo neuspořádané, těžko čitelné
- záměna tvarově podobných písmen (tiskacích, psacích) – n jako u, a jako o, obrácený tvar 1,3...
- psaní zrcadlovitě (celý text zprava doleva)
- komolení písmen, slabik, vynechávání slov, obtížné zapamatování tvarů písmen
- nestejná velikost písmen, nedodržování a kostrbatost linie
- přepisování, obtížné spojování
- křečovitě držení psacího náčiní, tlak na podložku

Negativní vztah k psaní

plán / or. kromě
a volání a malý
m. v. v. v. v.

24. října

~~Frk~~ ~~Usolovskij~~

~~Fransiček Kaver~~

~~Ryckser (hrad. sklada-
dase) Vladimír~~

~~Grah (historik)~~

~~Miko Čičadlik (hrad. vě-~~

~~dec)~~

~~- olv~~

~~Admiral~~

~~TOVA~~ ~~reimoda malý~~

~~LENA~~

~~Čolo se meda' česl.~~

~~Kapit' novu a čitelni.~~

~~Usolovskij~~

~~Fransiček Kaver~~

~~Ryckser (hrad. sklada-~~

~~sel) Vladimír (hrad. sklada-
d. vědec) — d. v. v. v. v.)~~

~~Miko Čičadlik (hrad.~~

~~vědec)~~

~~- olv~~

~~Admiral~~

Dysgrafie

les nuparid
Rise no o nuparid
no nuparid
u spwici
sazilnyimi nuparid
no nuparid
Dai s ^{mumarew} 7.8 zark
nuparid

Dysgrafie

During the 40 years, several people
have been not learning people with
dysgraphia.

Handwritten cursive letters 'u', 'l', 'k', 'e' on a four-line grid.

Časté chyby

- nesprávný úchop
- křečovitý úchop (tzv. grafospasmus)
- velký přítlak
- úchop příliš nízko u hrotu nebo vysoko
- chybný sklon psacího náčiní
- vytáčení zápěstí
- nesprávné sezení

Zásady

- motivace hrou, oceňujeme snahu, pozitivní přístup
- vycházíme z toho, co dítě zvládá, krátce a častěji
- od hrubších pohybů k jemnějším
- k dalšímu cvičení až po zautomatizování pohybu
- názornost, dostatek času
- provádějí pohybu jednou rukou – oběma současně – střídání rukou – pohyb celého těla

Dysortografie

Specifická porucha **pravopisu**

Objevují se tzv. **specifické dysortografické chyby**

Jsou zde ale i obtíže v **osvojování a aplikaci gramatických pravidel**

Příčiny obou se liší a proto se liší i následná reedukace

Oprava písemných prací žáků

Neopravujeme větší množství chyb červenou protože:

- z hlediska práce učitele to vypovídá o neindividualizovaném hodnocení
- z hlediska žáka se situace stává bezvýchodnou
- červeně označená chyba poutá pozornost tak, že si ji může zafixovat, u reedukací spíše používáme červenou k tomu, co si žák zapamatovat má

- 6.** a) Odděl slova čarou. Spočítej slova ve větě.
b) Nakresli.

Vlesejehřib. (4)

Ulesajerybník. ()

Narybnícejekachna. ()

Urybníkarosterákosí. ()

Věty napiš:

Tabulky pro nápravu
dysortografických chyb

OLGA BALŠÍKOVÁ
JIRÍ DAN

Příloha k příručce:
Olga Balšíková - Jiří Dan: Náprava čtení
BRNO 1995

*l m k g d ch f j k
š x o s č v w a b*

*po me da nu chy bo
ša fi lu no di by
vij go dy ný fe m
dar med nů bác
fek gól pne mái
den hra fous ch*

*Dušan Bedřich ?
Marek Gabra Fa
Evžen Hedvika
Terda Dalibor
Chrudim Br*

Doplň: di - dí
dy - dý

- | | di - dí
dy - dý | ti - tí
ty - tý | ní - ní
ny - ný |
|-----|--------------------|--------------------|--------------------|
| 1. | u - ce | - den | s - daně |
| 2. | le - | na - rá | sta - |
| 3. | - chat | š - pe | - tě |
| 4. | - vka | - gr | de - k |
| 5. | - ka | - čka | kráp - k |
| 6. | scho - | O - k | kašta - |
| 7. | jaho - | prs - nek | va - |
| 8. | kla - vo | pos - lka | va - čka |
| 9. | sr - čko | mo - l | kouzel - k |
| 10. | ho - na | u - ká | záclo - |
| 11. | na - lka | ře - zek | paře - ště |
| 12. | - chla | kro - | koře - |
| 13. | - vák | no - sek | h - zdo |
| 14. | u - vený | z - cha | - zko |
| 15. | kroko - l | o - pka | To - k |
| 16. | po - vat | Gus - k | slu - čko |

Úkoly učitele ve společném vzdělávání

- společné vzdělávání všech žáků,
- práce s heterogenní třídou,
- diferenciací a individualizací výuky a učení,
- podpora učení každého žáka ve třídě a podpora dosahování výsledků učení,
- kvalita vzdělávání.

Diferenciace a individualizace

- na úrovni učiva
- zjišťování výsledků učení
- hodnocení

Klima třídy

